

1. Множества. Операции с множества

Галина Люцканова

20 август 2013 г.

Интуитивно, множеството представлява съвкупност от обекти. Обектите на едно множество се наричат негови елементи и се казва, че принадлежат на множеството. Обикновено множествата се бележат с главни латински букви, а елементите им с малки латински букви. Например, числото 1 е елемент на множеството на естествените числа (естествени числа - това са числата, с които броим - 1, 2, 3, ...; множеството на естествените числа се означава $\mathbb{N}$). Следователно $1 \in \mathbb{N}$, което еквивалентно може да се запише като $\mathbb{N} \ni 1$. Числото 0.5 не е елемент на множеството на естествените числа - пишем $0.5 \notin \mathbb{N}$. Друг пример е Мария принадлежи на множеството на всички женски имена.

Горната дефиниция, не е напълно коректна, защото използва понятието съвкупност, без да го дефинира. Всеки опит за точно дефиниране на съвкупност би довел до кръгова дефиниция. Поради това в математиката понятието множество се приема за първично и не се дефинират строго.

Множествата в математиката се задават по няколко начина:

1. чрез изброяване на всички елементи множеството
Примерно $A = \{1, 2, 3\}$
2. чрез условие, което удовлетворяват всички елементи на множеството
Примерно $A = \{x \in \mathbb{N} | x = 2k, k \in \mathbb{N}\}$, където знакът '|' се чете при условие че.
3. чрез изброяване на първите няколко елемента
Примерно $Alphabet = \{a, b, c, d, \dots\}$. Надявам се, че виждате, че мно-

жеството е латинската азбука, тъй като не ми се пишат 26 букви, затова съм изброила първите 4.

Елементите на множествата са неповтарящи се. Нека да разгледаме множеството $D = \{a, a, a, b, b, c\}$, то се състои от елементите a, b, c . Следователно $D = \{a, b, c\}$ понеже в множествата няма значение колко пъти се появява даден елемент. Също така при множествата няма значение наредбата следователно $D = \{c, b, a\}$

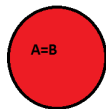
Множеството A се нарича подмножество на множеството B , когато всеки елемент на A е и елемент и на B . Сега ще го напишем с математически означения:

Определение: Ако $\forall x \in A \Rightarrow x \in B$, то казваме че A е подмножество на B и бележим $A \subseteq B$.

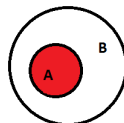

Множеството, което няма нито един елемент, се нарича празното множество. Бележим го с $\emptyset$. То е подмножество на всяко множество - прието е по този начин.

Определение: Казваме, че множествата A и B са еквивалентни (или още съвпадат), когато двете множества се състоят от едни и същи елементи. Бележим с $A = B$.

Определение: Казваме че A е собствено подмножество на B , ако $A \neq B$. Бележи се $A \subset B$.

Определение: Казваме че A е съществено подмножество на B , ако A не е празното множество и $A \neq B$.

Наричаме A съществено, защото ние знаем, че $\emptyset \subseteq B$ и $B \subseteq B$, каквото и множество B да изберем. Също така казваме, че $\emptyset$ и B са тривиални подмножества на B .

Сега ще докажем интуитивна теорема:

Теорема: $A \subseteq B$ и $B \subseteq A \iff A = B$.

Доказателство:

Преди да докажем теоремата да си представим как ще изглеждат нещата.

Понеже $A \subseteq B$, то или .

Понеже $B \subseteq A$, то е изпълнено едновременно и или .

Следователно е изпълнено .

Това е да се покаже само на интуитивно ниво, че е изпълнена теоремата, а сега ще я докажем.

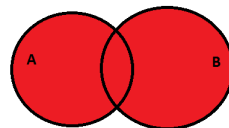
Първо ще докажем правата посока, т.е. от $A \subseteq B$ и $B \subseteq A \implies A = B$. Да допуснем обратното, т.е. $A \subseteq B$ и $B \subseteq A \implies A \neq B$ следователно без ограничение на общността можем да приемем, че съществува x : $x \in A, x \notin B$ (Може би се чудите, защо разглеждаме само случая “съществува x : $x \in A, x \notin B$ ”, а не “съществува x : $x \notin A, x \in B$ ”. Отговорът е - понеже двата случая се правят по абсолютно един и за да обозначим, че ще направим само единият случай пишем без ограничение на общността и си спестяваме малко работа). Но тъй като $A \subseteq B$, следователно ако $x \in A$, то $x \in B$ и тук достигаме до противоречие с допускането. С това доказахме първата част.

Сега да докажем обратната посока, т.е. ако $A = B$, то $A \subseteq B$ и $B \subseteq A$. Понеже $A = B$, то ако $x \in A \implies x \in B$. Но това показва, че A е подмножество на B или $A \subseteq B$. Аналогично $B \subseteq A$. ■

Операции с множества Ще разгледаме операциите обединение, сечение, разлика и симетрична разлика на множества. Те са операции, които ще взимат две множества и връщат множество.

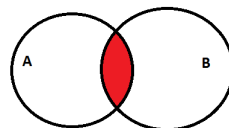
Ще започнем с един общ за всички операции пример. Нека да разгледаме множествата $A = \{1, 2, 3, \dots\}$, $B = \{1, 3, 5, \dots\}$, $C = \{2, 4, 6, \dots\}$

Обединение(събиране) на множества Обединение на 2 множества A и B наричаме такова множество C , което се състои от елементите на множеството A или множеството B . Много важно е да не забравяме, че не трябва да оставяме повтарящи се елементи, т.е. ако нещо се среща и в двете множества, го пишем веднъж.

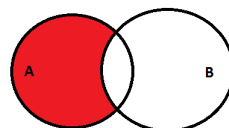
Съкратено се записва като $A \cup B = \{x | x \in A \text{ или } x \in B\}$
 За примера: $A \cup B = A$, $A \cup C = A$, $B \cup C = A$

Сечение на множества Сечение на 2 множества A и B наричаме такова множество C , което се състои от елементите принадлежащи едновременно на множеството A и множеството B .

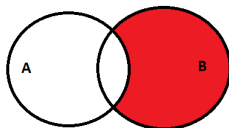

Съкратено се записва като $A \cap B = \{x | x \in A \text{ и } x \in B\}$.
 За примера: $A \cap B = B$, $A \cap C = C$, $B \cap C = \emptyset$

Разлика на множества Разлика на множеството A с множеството B наричаме такова множество C , което съдържа всички елементи от A , които в същото време не са елементи от B .

Съкратено се записва като $A \setminus B = \{x | x \in A \text{ и } x \notin B\}$
 Аналогично $B \setminus A = \{x | x \notin A \text{ и } x \in B\}$

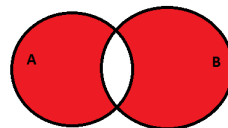
За примера:

$$A \setminus B = C, A \setminus C = B$$

$$B \setminus A = \emptyset, B \setminus C = B$$

$$C \setminus A = \emptyset, C \setminus B = C$$

Симетрична разлика на множества Симетричната разлика на множеството A с множеството B наричаме такова множество C , което съдържа всички елементи от A , които в същото време не са елементи от B , и едновременно всички елементи от B , които в същото време не са елементи от A .

Съкратено се записва като $A \Delta B = (A \setminus B) \cup (B \setminus A)$

За примера:

$$A \Delta B = C$$

$$A \Delta C = B$$

$$B \Delta C = A$$

Свойства

1. $A \cup B = B \cup A$
2. $(A \cup B) \cup C = A \cup (B \cup C)$
3. $A \cup \emptyset = A$
4. $A \cup A = A$
5. $A \cap B = B \cap A$
6. $(A \cap B) \cap C = A \cap (B \cap C)$
7. $A \cap \emptyset = \emptyset$
8. $A \cap A = A$
9. $(A \cup B) \cap C = (A \cap C) \cup (B \cap C)$
10. $(A \cap B) \cup C = (A \cup C) \cap (B \cup C)$
11. $A \setminus (B \cap C) = (A \setminus B) \cup (A \setminus C)$
12. $A \setminus (B \cup C) = (A \setminus B) \cap (A \setminus C)$

Тези свойства се доказват по един и същ начин. Взимаме x , което да удовлетворява дясната страна, и доказваме, че удовлетворява и лявата страна и обратно взимаме x , удовлетворяващо лявата страна и доказваме, че удовлетворява и дясната страна. Съветвам да се опитате да докажете някои от свойствата сами. По-долу са доказателствата на 1, 2, 9 и 11.

1. $A \cup B = B \cup A$

Доказателство:

- (а) Нека $x \in A \cup B$. Тогава $x \in A$ или $x \in B$. Следователно $x \in B$ или $x \in A$ т.е. $x \in B \cup A$. Получихме, че $A \cup B \subseteq B \cup A$.
- (б) Нека $x \in B \cup A$. Тогава $x \in B$ или $x \in A$. Следователно $x \in A$ или $x \in B$ т.е. $x \in A \cup B$. Получихме, че $B \cup A \subseteq A \cup B$. И от теоремата следва, че $A \cup B = B \cup A$. ■

2. $(A \cup B) \cup C = A \cup (B \cup C)$

Доказателство:

- (а) Нека $x \in (A \cup B) \cup C$. Тогава $(x \in A$ или $x \in B)$ или $x \in C$. Следователно $x \in A$ или $(x \in B$ или $x \in C)$ т.е. $x \in A$ или $x \in B \cup C$. Следователно $x \in A \cup (B \cup C)$. Така получихме, че $(A \cup B) \cup C \subseteq A \cup (B \cup C)$.
- (б) Нека $x \in A \cup (B \cup C)$. Тогава $x \in A$ или $(x \in B$ или $x \in C)$. Следователно $(x \in A$ или $x \in B)$ или $x \in C$ т.е. $x \in (A \cup B)$ или $x \in C$. Така получихме, че $A \cup (B \cup C) \subseteq (A \cup B) \cup C$. От теоремата получаваме, че $(A \cup B) \cup C = A \cup (B \cup C)$. ■

3. $A \cup \emptyset = A$ - очевидно

4. $A \cup A = A$ - очевидно

5. $A \cap B = B \cap A$ - аналогично на 1

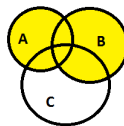
6. $(A \cap B) \cap C = A \cap (B \cap C)$ - аналогично на 2

7. $A \cap \emptyset = \emptyset$ - очевидно

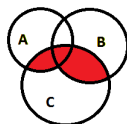
8. $A \cap A = A$ - очевидно

9. $(A \cup B) \cap C = (A \cap C) \cup (B \cap C)$

Доказателство: Преди самото доказателство, да видим дали интуитивно ниво изглежда вярно. Нека да разгледаме A , B и C , такива че $A \cap B \cap C \neq \emptyset$, $A \cap B \neq \emptyset$, $A \cap C \neq \emptyset$ и $C \cap B \neq \emptyset$.

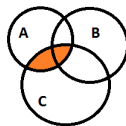

Тогава $A \cup B$ е оцветено в жълт цвят:

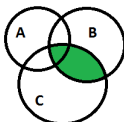

$(A \cup B) \cap C$ е в червено.

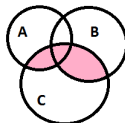
Разгледахме лявата страна, а сега ще разгледаме дясната. $(A \cap C)$

е обозначено в оранжево.

$(B \cap C)$ е зелено.

$(A \cap C) \cup (B \cap C)$ е розово.

Получихме едно и също за двете страни. А сега да минем към доказателството на свойството.

- (а) Нека $x \in (A \cup B) \cap C$. Тогава ($x \in A$ или $x \in B$) и едновременно $x \in C$. Следователно ($x \in A$ и едновременно $x \in C$) или ($x \in B$ и едновременно $x \in C$) т.е. $x \in A \cap C$ или $x \in B \cap C$. Следователно $x \in (A \cap C) \cup (B \cap C)$. Така получихме, че $(A \cup B) \cap C \subseteq (A \cap C) \cup (B \cap C)$
- (б) Нека $x \in (A \cap C) \cup (B \cap C)$. Тогава ($x \in A$ и едновременно $x \in C$) или ($x \in B$ и едновременно $x \in C$). Следователно ($x \in A$ или $x \in B$) и едновременно $x \in C$. Следователно $x \in (A \cup B) \cap C$.

или $x \in B$) и едновременно $x \in C$ т.е. $x \in A \cup B$ и едновременно $x \in C$. Така получихме, че $(A \cap C) \cup (B \cap C) \subseteq (A \cup B) \cap C$. От теоремата получаваме, че $(A \cup B) \cap C = (A \cap C) \cup (B \cap C)$. ■

10. $(A \cap B) \cup C = (A \cup C) \cap (B \cup C)$ - аналогично на 9

11. $A \setminus (B \cap C) = (A \setminus B) \cup (A \setminus C)$

Доказателство:

(а) Нека $x \in A \setminus (B \cap C)$. Тогава $x \in A$, но $(x \notin (B \cap C))$. Следователно $x \in A$, но $(x \notin B \cup x \notin C)$. Тогава излиза, че $(x \in A$ и $x \notin B)$ или $(x \in A$ и $x \notin C)$ т.е. $x \in A \setminus B$ или $x \in A \setminus C$. Следователно $x \in (A \setminus B) \cup (A \setminus C)$. Така изкарахме, че $A \setminus (B \cap C) \subseteq (A \setminus B) \cup (A \setminus C)$

(б) Нека $(A \setminus B) \cup (A \setminus C)$. Тогава $(x \in A$ и едновременно $x \notin B)$ или $(x \in A$ и едновременно $x \notin C)$. Следователно $x \in A$ и едновременно $(x \notin B$ или $x \notin C)$ т.е. $x \in A$ и едновременно $x \notin (B \cap C)$. Така получихме, че $(A \setminus B) \cup (A \setminus C) \subseteq A \setminus (B \cap C)$. От теоремата получаваме, че $A \setminus (B \cap C) = (A \setminus B) \cup (A \setminus C)$. ■

12. $A \setminus (B \cup C) = (A \setminus B) \cap (A \setminus C)$ - аналогично на 11